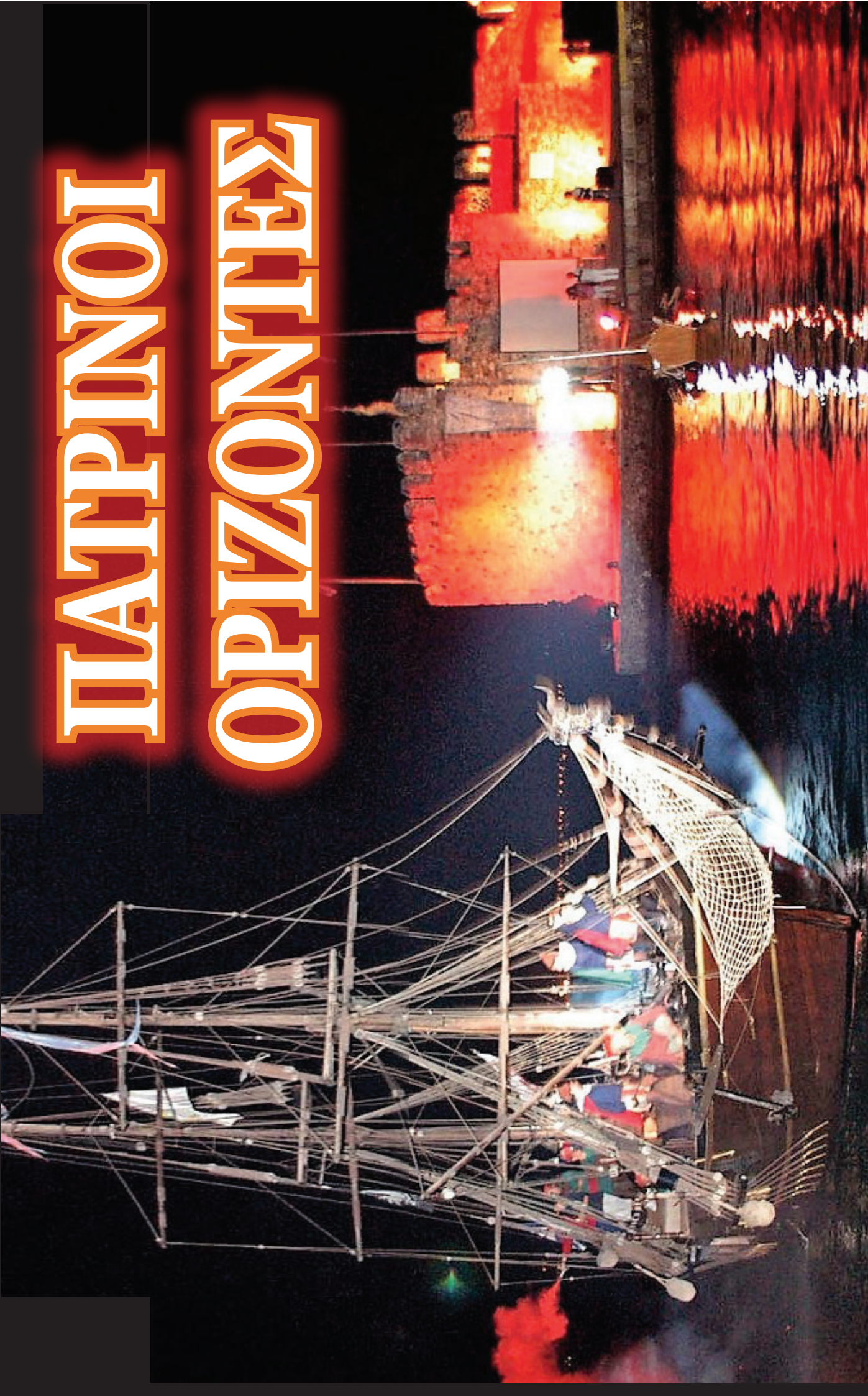

ΠΑΤΡΙΝΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ // ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2019 - ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 152

Η 448^η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΜΕΣΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

του Φώτη Λουριδά,
δικηγόρου Πατρών

Η αναβιωτική ομάδα μας «**Άγημα Moriones Hendidos**» (τουτέστιν τα «τσακισμένα» - από τη μάχη - κράνη «μοριόν») σχηματίστηκε στις αρχές του καλοκαιριού του 2019, με αφορμή τις προσπάθειες αναπαράστασης που γίνονται στα πλαίσια των εορτών των τελευταίων ετών στη Ναύπακτο, οι οποίες παρατηρήσαμε ότι «πάσχουν» ως προς το «χρώμα» της αυθεντικότητας και ως προς την ιστορικότητα της εικόνας που εισπράττουν οι θεατές. Έλλειπε δηλαδή, κατά την ταπεινή μας άποψη, η παρουσίαση των ανωνύμων πολεμιστών της εποχής, με τον εξοπλισμό τους, ενώ υπήρχε πληθώρα παρουσιών γιορτινών αστικών φορεσιών, ιστορικά και αυθεντικά παράταιρων σε

πολλές περιπτώσεις.

Η **αναβίωση** διαφέρει από την **αναπαράσταση** στο σημείο ότι ο αναβιωτής ντύνεται, συμπεριφέρεται, εξελίσσεται σαν ένας άνθρωπος της εποχής που παριστάνει, με άκρα προσήλωση στην **αυθεντικότητα των υλικών** που διαχειρίζεται, ρούχων και εξοπλισμού. Υπηρετεί δηλαδή τη «ζώσα ιστορία». Αντίθετα η **αναπαράσταση** (π.χ. ένα θεατρικό δρώμενο) κρατάει σε αδρές γραμμές την «εικόνα» και την υλοποιεί με σύγχρονα, παρόμοια ή και άσχετα υλικά και μέσα, τα οποία καλύπτει τεχνηέντως, ώστε να παρουσιάσει το θέμα• οι δε συμμετέχοντες σε αυτήν είναι απλοί ηθοποιοί ή διεκπεραιωτές. Οι **αναβιωτές** «ζουν» αυτό που παρουσιάζουν και με

*Το ενετικό λιμάνι της Ναυπάκτου
που φιλοξένησε τις τελετές για την επέτειο
της ομώνυμης Ναυμαχίας.*

ΤΗΣ ΝΑΥΜΑΧΙΑΣ ΤΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΕΝΟΣ ΑΝΑΒΙΩΤΗ

Το Άγημα Morriones Hendidos

την μελέτη της ιστορίας βελτιώνουν τις γνώσεις και την παρουσία τους, υλικά, πρακτικά και πνευματικά.

Αμέσως μετά την οργάνωση της ομάδας μας, προσεγγίσαμε την **Καθολική Εκκλησία των Πατρών**, καθώς πιστεύουμε ότι δεν θα έπρεπε να χαθεί η ευκαιρία για μια εποικοδομητική συνεργασία, αφού η παρουσία του καθολικού στοιχείου είναι συνυφασμένη με τη φύση και την ουσία του γεγονότος. Οι **μαχητές της Ναυμαχίας** ήταν **Καθολικοί Χριστιανοί** από την Ισπανία, την Ιταλία, τη Γερμανία, τη Μάλτα, την Ελλάδα και άλλες χώρες. Σε όλες τις μάχες της εποχής, στις πορείες και

στις παραμονές των μαχών, οι **ιερείς**, με την παρουσία του ιερού σταυρού, ευλογούσαν τους πολεμιστές και τους όπλιζαν με θάρρος και πνευματική δύναμη. Ιδιαίτερα δε στη **Ναυμαχία της Ναυπάκτου**, που ουσιαστικά ήταν ένας **ιερός πόλεμος** και από τις δύο αντίπαλες πλευρές, η συμβολή της Εκκλησίας ήταν τεράστια. Ο ίδιος ο **Πάπας** μεσολάβησε για πάνω από ένα έτος, ώστε να συμφιλιώσει **Ισπανούς** και **Βενετούς**, προκειμένου να σχηματιστεί ένας **ενιαίος χριστιανικός στόλος** ενάντια στη μάστιγα των Οθωμανών, που απειλούσαν με διάλυση τον δυτικό πολιτισμό και με καταπάτηση των ιερών

Από τη λιτανεία

και οσίων. Σαφώς και πολέμησαν και **πλήθος ελλαδικών πολεμιστών**, ντόπιες ενισχύσεις κυρίως από Ζάκυνθο, αλλά στον κύριο όγκο τους ως μισθοφόροι (*stradioti*) - και αυτοί **χριστιανοί** (στην πλειοψηφία τους **ορθόδοξοι**), που είχαν επίσης εκείνη την ημέρα την παρουσία και την ευλογία του ορθόδοξου ιερέα, ο οποίος μάλιστα τους μοίρασε μολυβένιους σταυρούς• ο δε καθολικός διένειμε ροζάρια στους υπόλοιπους. Όμως η πλειοψηφία του στρατεύματος ήταν καθολικοί και αυτό έπρεπε να φανεί απτά, αφού μάλιστα παρουσιάζουμε ένα **ισπανικό tercio**. Το *tercio* είναι η βασική στρατιωτική μονάδα των Ισπανών της εποχής από το 1550 ως το 1720 περίπου.

Ήταν μια ευχάριστη έκπληξη η γνωριμία μας με τον **εφημέριο πατέρα Γεώργιο**,

καθώς όχι μόνο είδαμε μια ευρεία αντίληψη των συνθηκών από την πλευρά του, αλλά και γιατί δέχθηκε ο ίδιος να παραστεί στην πορεία μας, αναγινώσκοντας μάλιστα την ευλογία! Είναι πράγματι τιμητικό για την ομάδα μας αυτό αλλά και ιστορικά σωστό. Κρίναμε ότι η παρουσία ενός πραγματικού ιερωμένου και η τέλεση αυτού του δρώμενου θα ήταν πράγματι και ουσιαστικά ένας **φόρος τιμής** στους 8000 περίπου νεκρούς χριστιανούς που χάθηκαν στη μάχη, πέραν του γεγονότος ότι η **Καθολική Εκκλησία** θα είχε μια «δυναμική» παρουσία στην όλη τελετή, κάτι που της αξίζει αναμφίβολα.

Αμέσως μετά (στα τέλη Ιουνίου), με μικρή ομάδα μελών μας και με τον πατέρα

Γεώργιο επισκεφθήκαμε τον νέο **Δήμαρχο Ναυπάκτου**, τον κ. **Βασίλειο Γκίζα**, παρουσιάζοντάς του την εξειδίκευση της ομάδας μας, στοιχεία από τον αυθεντικό εξοπλισμό μας (ως κάτι χειροπιαστό) και την πολιτιστική δυνατότητα εμπλουτισμού των εορτών του Δήμου, με μια αυθεντική χροιά, πρωτόγνωρη για όλη την Ελλάδα, καθώς είμαστε η **πρώτη και η μόνη στην Ελλάδα ομάδα αναβίωσης που αφορά την εποχή του Λεπάντο** (1571/16ος αι). Ο Δήμαρχος δέχθηκε με χαρά την πρότασή μας και άμεσα ενταχθήκαμε στους φορείς που θα συμμετείχαν ενεργά στην επέτειο. Μάθαμε αργότερα με μεγάλη μας χαρά, και καθώς ο χρόνος της παρουσίας μας στους εορτασμούς πλησίαζε, ότι όμιλος καθολικών ενοριτών από την Πάτρα θα έψαλλε το **Άγιο Ροδάριο** στο μνημείο

του μεσαιωνικού λιμανιού της Ναυπάκτου, αλλά και ότι μικρή χορωδία θα τραγουδούσε μαζί μας τον **στρατιωτικό ύμνο του Ισπανικού μας Tercio**, τον «*Hymno de los tercios*»! Ήταν για μας μια μεγάλη βοήθεια, καθώς είμαστε στην αρχή μας και η ομάδα μας είναι μικρή ακόμα

Πράγματι, περίπου στις 6:00 μμ. οι πιστοί προσευχήθηκαν εκεί σύμφωνα με το πρόγραμμά τους, ξεχωρίζοντας με τα όμορφα μαντήλια τους σε λευκό και κίτρινο χρώμα (το χρώμα της Αγίας Έδρας), παρουσία του αγήματός μας• στο τέλος έγινε μια μικρή παρουσίαση της φορεσιάς και του οπλισμού του κάθε μέλους μας, που παρίστανε διαφορετικό τύπο στρατιώτη.

Για να μπορέσουμε επ' ευκαιρία να εξηγήσουμε τις **φωτογραφίες** των μελών του αγήματός μας, θα κάνω μια σύντομη επεξήγηση. Οι **στρατιώτες** φορούσαν ένα ειδικό ελλειψοειδές **κράνος**, το «*μοριόν*», που έμοιαζε με караβάκι. Φορούσαν όμως και **δερμάτινα πλατύγυρα καπέλα**, με εσωτερική μεταλλική ενίσχυση στο

κεφάλι, για να προστατεύονται από τον ήλιο και τις σπαθιές. Είχαν για **σπαθί** το *ραπιέρ* (διαφόρων τύπων, όπως *colada, tizona, cazoleta, peppenheimer*, κ.α.), δηλαδή ένα μακρύ μυτερό σπαθί (105-120 εκ.) χωρίς μεγάλη κόψη, καθώς σκοπός του ήταν να εισχωρεί ευθεία σαν βελόνα στα κενά από τις πανοπλίες ή σε ζωτικά όργανα, ενώ τα κυρτά οθωμανικά σπαθιά ήταν πιο κοντά (75 εκ περίπου) και σκοπό είχαν να κόψουν σαν ξυράφι ή σαν τσεκούρι. Όλοι στις **γάμπες** τους είχαν κόκκινη κυρίως κορδέλα αλλά και σήμα ραμμένο στο **μπράτσο** τους (*σημαία των τέρσιος*), για να ξεχωρίζουν στον ορυμαγδό της μάχης, αφού πολλοί ήσαν μισθοφόροι και ομοεθνείς – οι οποίοι συχνά ήταν αντίπαλοι! Με ανάλογες προσαρμογές το *tercio* πολεμούσε τόσο σε στεριά όσο και σε θάλασσα. Αποτελείται από τους **πικέρος** (*σαρισσοφόρους*), που είχαν ένα **δόρυ** μήκους 6 μέτρων περίπου, το οποίο παρέτασσαν μπροστά τους, σχηματίζοντας φράγμα για το αντίπαλο ιππικό που

Η στιγμή της ευλογίας του αγήματος

επιτίθετο. Στην δική μας περίπτωση είχαμε **αλομπάρδες**, δηλαδή δόρατα με τσεκούρι στην άκρη, 3 μέτρων περίπου, γιατί στις ναυμαχίες ήταν πιο εύχρηστα λόγω του μικρού τους όγκου κατά των αντιπάλων πεζοναυτών.

Πίσω από τους πικέρος παρατάσσονταν οι αρκεβουζιοφόροι **αρκαμπουκέρος** (πρωτόγονο πυροβόλο τουφέκι με φυτίλι, μικρού βεληνεκούς) και πίσω τους οι μουσκετοφόροι **μουσκετιέρος** (βελτιωμένο μακρύ τουφέκι φυτιλιού, μεγαλύτερου βεληνεκούς, που το βλήμα του διατρύπουσε τον θώρακα των ιππέων), οι οποίοι ήταν και επίλεκτοι. Φορούσαν κυρίως δερμάτινα καπέλα, στο στήθος τους είχαν κρεμασμένα σε ζώνη ξύλινα μπουκαλάκια, που είχαν μέσα τους τη δόση μπαρουτιού, και σε τσάντα στη μέση τους είχαν τα μολυβένια βόλια. Είχαν επίσης ένα ξύλο με διχάλα για να στηρίζουν το βαρύ όπλο τους (12-14 κιλά) και να σημαδεύουν με ακρίβεια. Δίπλα τους παρατάσσονταν οι **ροντελέρος** (ροντέλα: στρογγυλή ασπίδα), δηλαδή το καθαρό πεζικό, με πολεμικά ξίφη και στρογγυλές μεταλλικές ασπίδες, που έκαναν εφόδους ή και προστάτευαν τους πικέρος, πολεμώντας στα γόνατα κάτω από το φράγμα των

ΠΑΤΡΙΝΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

δοράτων, με μαχαίρια.

Οι **αξιωματικοί**, συνήθως ευγενείς, φορούσαν διαγώνιο κόκκινο ζωνάρι, είτε στη μέση είτε στο στήθος, και είχαν κυρίως σπαθί ως οπλισμό. Επίσης φορούσαν λευκή δαντελωτή μαντήλα στο λαιμό. Χαρακτηριστική μάχη με *tercios* μπορείτε να δείτε στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://youtu.be/4y6agtVxWi8>.

Η πορεία μας ξεκίνησε από την **πλατεία Φαρμάκη**, στις 19:45 της **11ης Οκτωβρίου 2019**, με επικεφαλής τον **ιερό σταυρό** (τον λιτό ξύλινο σταυρό του Καθολικού Ι. Ν. Αγίου Ανδρέα Πατρών – ακριβώς όπως και ο αυθεντικός της εποχής) και τον **εφημέριο**. Στη συνέχεια πορευόταν ο **σημαιοφόρος** μας με την σημαία του ισπανικού *tercio*, έναν **αγκαθωτό χιαστί κόκκινο σταυρό σε λευκό φόντο**, σαν τον χιαστό σταυρό του πολιούχου μας Αγίου Ανδρέα. Μετά ακολουθούσαμε οι **στρατιώτες** και πίσω οι **γυναίκες**. Σταματήσαμε μπροστά στο **Δημαρχείο** και διαβάστηκε η **ευλογία** με το άγημα στο γόνυ, μπροστά στους επισήμους. Η στεντόρεια φωνή του **πατρός Γεωργίου** γέμισε τον χώρο και όλοι ρίγησαν από την αυθεντικότητα αλλά και την διαχρονικότητα του κειμένου «**Η**

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ /ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2019

Παναγία της Νίκης» - επίκαιρη όσο ποτέ η απειλή κατά της χριστιανικότητας της Ευρώπης, και της χώρας μας ειδικά, από τους σημερινούς «ειρηνικούς» στόλους μουσουλμάνων μεταναστών, όπως τότε από τους πολεμικούς ηνωμένους στόλους των Οθωμανών (Αλγερίας, Αιγύπτου, Τουρκίας, Συρίας και άλλων). Η ευλογία διαβάστηκε ξανά μπροστά στα τείχη του λιμανιού και από τα μεγάφωνα ακούστηκε σε όλη τη Ναύπακτο, ενώ φλεγόμενα βέλη πετούσαν πάνω μας.

Ο κόσμος παρατηρούσε με θαυμασμό την εικόνα μας, καθώς ήταν πρωτόγνωρη μια **πομπή με αυθεντική παρουσία εποχής**. Αν και μπροστά μας ήταν περί τους 100 ενδεδυμένους με ρούχα εποχής, η δική μας εμφάνιση έκανε αίσθηση και ο κόσμος αντιλήφθηκε εύκολα ότι σα να γύρισε λίγο πίσω ο χρόνος ξαφνικά και απότομα! Τραβήξαμε τα βλέμματα και τα χειροκροτήματα όλων των παρισταμένων και φυσικά πολλοί έτρεξαν να φωτογραφηθούν μαζί μας. Αν και μικρό το σχήμα μας, μόλις **9 άτομα συνολικά**, δημιουργήθηκε μεγάλη αίσθηση και κινητικότητα από την παρουσία μας. Μας το επιβεβαίωσε ευχαριστημένος

και ο ίδιος ο Δήμαρχος Ναυπάκτου, που υποσχέθηκε μελλοντική μας συνεργασία με καλύτερους όρους και σχεδιασμό. Φύγαμε όλοι με μια πολύ γλυκιά γεύση από την όλη εμπειρία, καθώς το όραμά μας για τον σχηματισμό και την υλοποίηση της αποστολής μας απέδωσε στο μέγιστο, τηρουμένων των συνθηκών και του χρόνου προετοιμασίας. Με σεμνότητα, διακριτικότητα, αισθητική και ισορροπημένη παρουσία, κερδίσαμε τις καλύτερες εντυπώσεις και τα συγχαρητήρια ντόπιων και φίλων μας, ιδιαιτέρως αυτών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, που εξεπλάγησαν από την αρτιότητα του εγχειρήματος. Θεωρούμε ότι χωρίς την καλή προαίρεση του πατρός Γεωργίου και των ενοριτών η προσπάθεια δεν θα είχε το φινίρισμα που χρειαζόταν και γι' αυτό ευχαριστούμε όλους από καρδιάς για τη συμμετοχή και την διορατικότητα. Ευχόμαστε με τη βοήθεια του Θεού να τιμήσουμε ξανά μαζί την ιστορία και τον πολιτισμό μας, στη Ναύπακτο, στην Πάτρα και αλλού, με νέα σχέδια και αφορμές, ιδιαίτερα το **2021** που η Ναυμαχία κλείνει τα **450 χρόνια** ιστορίας.

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΙ Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

*κείμενο-φωτογραφίες:
Μιλτιάδης (Μέλτης) Τσαπόγας*

(μέρος Α')

Μολονότι το ιστορικό του καστέλου των Πατρών αρχινά στα **χρόνια τα βυζαντινά**, είναι ακαταμέτρητα κείνα τ' αρχαία ευρήματα που από τα χώματά του μέσα αναδύθηκαν ως σήμερα στον ήλιο και διηγούνται ολοφάνερα την από αρχαιοτάτων εποχών ανθρώπινη κατοίκηση της θέσεώς του. Και παρά το γεγονός ότι τα τεκμήρια δεν είναι αρκετά, διόλου απίθανο θεωρείται πως ο πρώτος της αρχαιότητας λαός που σαγηνεύτηκε από την ωραία του

κάστρου θέση κι έβαλε να την κατοικήσει ήσαν ενδεχομένως οι **Μυκηναίοι**. Υστερότερα, στα **χρόνια τα «ιστορικά»**, η θέσις της ακροπόλεως των Πατρών καταλαμβάνονταν από έναν οικισμό, εις τον οποίο δεν έλειπαν και οι **λατρευτικοί ναοί**, καθώς η ύπαρξή τους μαρτυρείται από τα σπαράγματα των κιόνων της εποχής αυτής, τα οποία τα συναντά το βλέμμα του επισκέπτη εντοιχισμένα στην εξωτερική πλευρά των βυζαντινών τειχών του βορρά. Κατά τα **χρόνια τα ρωμαϊκά** (2ος μ. Χ. αι.), ο σημαντικός Έλλην περιηγητής της

Ηπειρωτικής Ελλάδος **Παυσανίας**, κάμει λόγο μες απ' το περίφημο περιηγητικό του έργο (τα «Αχαϊκά» τού «Ελλάδος Περιήγησις»), αναφερόμενος στην περιοχή των σημερινών Πατρών, για **τρεις ιωνικές πολίχνες**: Την **Αρόη**, τη **Μεσάτιδα** και την **Άνθεια**. Από τις τρεις τούτες πολίχνες, η Αρόη ήτο εκείνη που απλωνόταν εις τον σημερινό καστρόλοφο. Εντούτοις, οι ανθρώπινες καταστάσεις τα φέρανε έτσι, ώστε η Αρόη να συνενωθεί και με τις άλλες δύο γειτονικές της πολίχνες από τον Σπαρτιάτη ήρωα **Πατρέα** και να σχηματίσουν έτσι όλες μαζί μια τρανή μεγαλοπολιτεία που θα έφερε από τότε και δια παντός τ' όνομά του.

Ας προχωρήσουμε όμως τώρα εις τα **χρόνια του μεσαίωνα**, όπως το ορίζει άλλωστε και ο τίτλος του άρθρου μας.

Στα **521 μ. Χ.** μέγας σεισμός καταβρόντηξε τη γη των Πατρέων και τριάντα έτη κατόπιν (**551 μ. Χ.**) ακολουθεί και νέος φοβερότερος, με συνέπεια να καταπλακωθούν από τις πέτρες και τ' άλλα υλικά των οικοδομημάτων της πόλεως περισσότεροι από τέσσερες χιλιάδες άνθρωποι. Η όργητα της απρόβλεπτης φύσεως μάλιστα εξακολούθησε και μετά το πέρας του σεισμού, όταν, ως επακολούθημά του, σηκώθηκε επί της θαλάσσης τρομαχτική **παλίρροια**, η οποία και καταπλημμύρισε την πολιτεία κάμνοντας τη συμφορά φοβερότερη. Για τον **Ιουστινιανό Α'**, ο οποίος ήτο ο αυτοκράτωρ κείνα τα χρόνια εις τον βυζαντινό κόσμο, τα ισοπεδωμένα χτίσματα της πόλεως - συμπεριλαμβανομένων και

*Απόψεις από
το εσωτερικό μεσαιωνικό
καστέλο των Πατρών.
Πρόκειται για έργο διαφόρων
φάσεων, το οποίο έλαβε
ωστόσο στο μεγαλύτερο μέρος
του την σημερινή μορφή κατά
τις αρχές της Φραγκοκρατίας.*

των αρχαίων ναών - εκτιμήθηκαν ως καλή κι έτοιμη οικοδομική ύλη για την **κατασκευή ενός ολοκαίνουργιου φρουρίου**, το οποίο επρόκειτο να ανεγερθεί εις την παλαιά ακρόπολη. Εν συνεχεία ορίστηκαν μαστόροι κατάλληλοι για να ανυψώσουν πέτρα-πέτρα το νέο βυζαντινό κάστρο, από το οποίο ορισμένα μέρη παραμένουν ορατά ως σήμερα αναμεταξύ των μεταγενεστέρων οχυρώσεων, που γίνηκαν κυρίως από Φράγκους και Βενετσιάνους, αλλά και από τους Οθωμανούς.

Πολύ αργότερα, στα **805 μ. Χ.**, εποχή κατά την οποία στο αυτοκρατορικό

θρονί καθότανε ο **Νικηφόρος Α΄**, στίφη σλαβικά, σε συνεργία με τους Σαρακηνούς ερημοποιούς του χαλίφη Αρουν αλ Ρασίντ, πλησιάζουν ομαδόν την αχαϊκή πρωτεύουσα και σαν φθάνουν αρχινάνε ανενόχλητοι το σπάρσιμο του ολέθρου. Οι Πατρινοί, κλεισμένοι στο καστέλο της ακροπόλεώς τους, καρτεράνε μερόνυχτα πολλά με τα στομάχια αδειανά από την αφαγιά και τις γλώσσες κατάξερρες από τη δίψα τη σωτήρια στιγμή κατά την οποία θα κατέφθανε στην πόλη τους ο στρατηγός του Μορέως από την Κόρινθο, όπου εδραζόταν, για ν' ανακτήσουν τις δυνάμεις τους και από το «ταμπούρι» τους να εξέλθουν και να πολεμήσουν. Και μολονότι ο στρατηγός τους στην πραγματικότητα δεν το 'λεγε να κουνηθεί από τη βάση του, όσο οι **Σλαβοσαρακηνοί** λεηλατούσανε ατάραχοι την πολιτεία, ένα πολυπερίεργο της τύχης ή του πεπρωμένου παιχνίδι έκαμε τους καστριώτες μίαν ημέρα να πιάσουνε με θάρρητα τα όπλα, κι από το πέτρινο θαλάμι τους να τρέξουν όλοι έξω καταπάνω εις τον εχθρό. Τι αναπάντεχο είχε συμβεί που 'κανε τις καρδιές των καστρινών

να θαρρέψουν έτσι απροσδόκητα, καθώς και τι ακολούθησε την ηρωική τους έξοδο, μας ιστορεί με γλαφυρότητα, και στηριζόμενος σε λαϊκές προφορικές παραδόσεις, ο (μεταγενέστερος του περιστατικού) λόγιος βυζαντινός αυτοκράτωρ **Κωνσταντίνος ο Πορφυρογέννητος**, μέσα απ' το έργο του «Προς τον ίδιον υιόν Ρωμανόν»:

[...] *Επειδή λοιπόν ο τότε **στρατηγός** ήταν στην άκρη του θέματος στην πόλη της Κορίνθου, και είχαν την προσδοκία πως θα ερχόταν και θα κατανικούσε το έθνος των Σλάβων, διότι και προηγουμένως είχε ειδοποιηθεί από τους άρχοντες για την επιδρομή των Σλάβων, απεφάσισαν οι κάτοικοι της πόλεως να αποσταλεί πρώτα ένας σκοπός στα ανατολικότερα όρη και να παρατηρήσει και να ιδεί, αν τυχόν έρχεται ο στρατηγός. Και παρήγγειλαν και του έδωσαν το σύνθημα του απεσταλμένου, εάν μόν ιδεί να έρχεται ο στρατηγός, να γύρη το **φλάμπουρο** κατά την επιστροφή του, για να αντιληφθούν τον ερχομό του στρατηγού, εάν όμως δεν έρχεται, να κρατά όρθιο το φλάμπουρο, για να μην έχουν προσδοκία*

πως πλησιάζει ο στρατηγός. Αφού λοιπόν ο σκοπός επήγε κι έμαθε ότι δεν πλησιάζει ο στρατηγός, εγύριζε κρατώντας όρθιο το φλάμπουρο. Όμως, με **θεία ευδοκία** και με τις πρεσβείες του **αγίου αποστόλου Ανδρέα**, εγλίστρησε το άλογο κι έπεσε κάτω ο αναβάτης κι έγειρε το φλάμπουρο, κι έτσι, επειδή οι κάτοικοι της πόλεως είδαν το **σύνθημα** που έγινε κι ενόμισαν ότι εξαπαντος καταφθάνει ο στρατηγός, άνοιξαν τις πύλες της πόλεως και επετέθησαν με θάρρος κατά των Σλάβων, και είδαν με τα μάτια τους τον πρωτόκλητο απόστολο να κάθεται πάνω σ' άλογο και να ορμά με δύναμη κατά των βαρβάρων. Και αφού κατά κράτος τους ενίκησε και τους διεσκόρπισε και τους έδιωξε μακριά από την πόλη, τους έκανε να φύγουν. Όμως οι βάρβαροι, επειδή είδαν κι έμειναν έκπληκτοι και έκθαμβοι από την ισχυρή έφοδο εναντίον τους του αήττητου και ακαταγώνιστου οπλίτου και στρατηγού και ταξιάρχου και τροπαιούχου και νικηφόρου πρωτοκλήτου αποστόλου

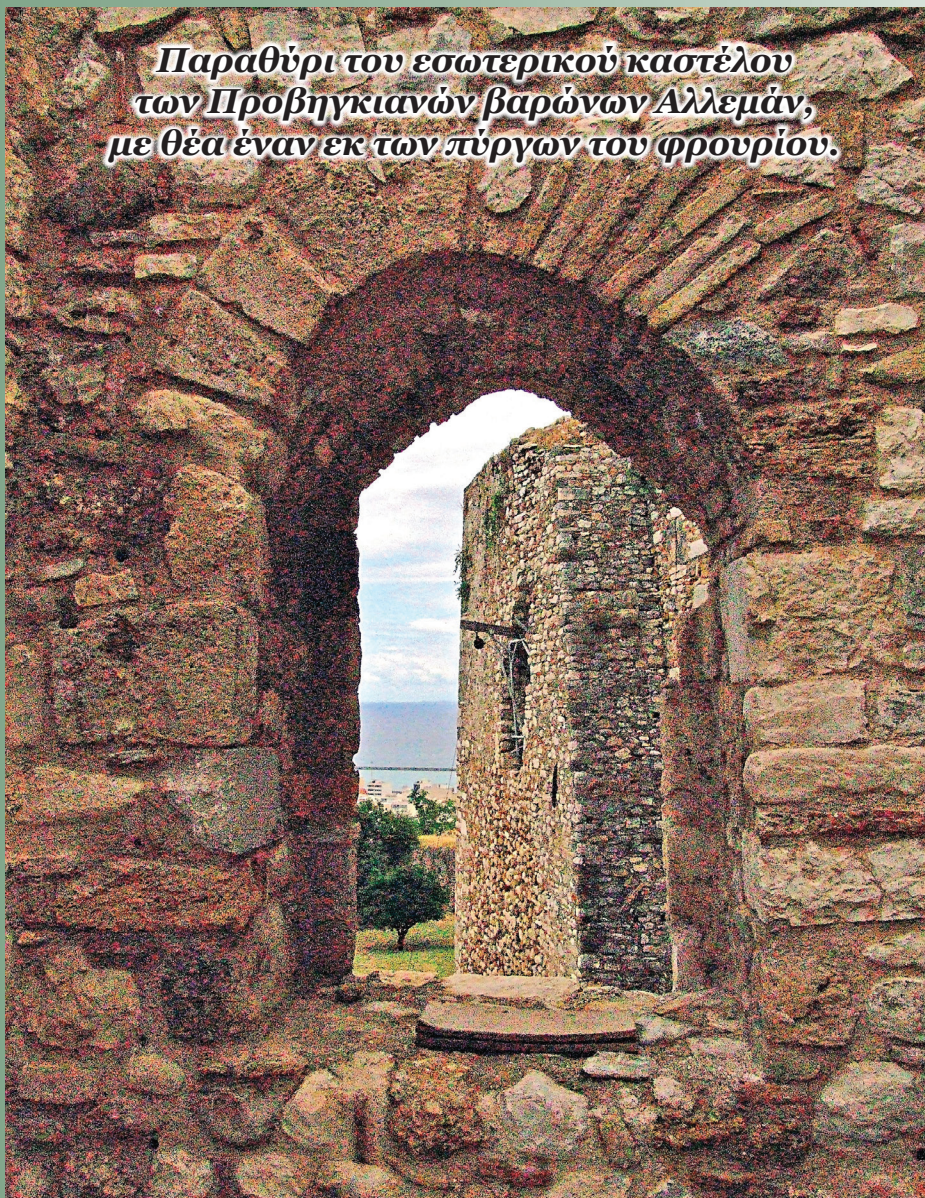
Ανδρέα, ταραχθήκαν, κλονίσθηκαν, τρόμος τους κατέλαβε και κατέφυγαν στον πάνσεπτο ναό του [...]

Σε τούτο το σημείον της αφηγήσεώς μας, αξία μεγάλη έχει θαρρώ, να φέρομε εις τη μνήμη μας μια ακόμη λησμονημένη ιστορία του πελοποννησιακού μεσαίωνα, η οποία, θυμίζοντας εντόνως τα προαναφερθέντα, αποδεικνύει και διδάσκει συνάμα ότι ο ιερός κόσμος του αοράτου των Αγίων και των Αγγέλων ευρίσκεται εδώ, κοντά μας, έτοιμος και ικανός σε κάθε περίοδο να λάβει μορφή, ακόμη και να πολεμήσει προς την επικουρία των αδυναμοτέρων (όπως μόλις παρακολουθήσαμε να συμβαίνει με τον Άγιο Ανδρέα εις την πόλη των Πατρών), αλλά και προς πάσα ιεροσυλία, όπως συνέβη μίαν ημέρα του καλοκαιριού του **1263**, σε μια θέση καλούμενη τότε «**Πρινίτσα**» (δυστυχώς το τοπωνύμιο ετούτο έχει ξεχαστεί πλέον), «κάπου» κοντινά στην Αρχαία Ολυμπία.

*Παραθύρι του εσωτερικού καστέλου
των Προβηγκιανών βαρώνων Αλλεμάν,
με θέα έναν εκ των πύργων του φρουρίου.*

αδελφός του ιδρυτού της δυναστείας των Παλαιολόγων Μιχαήλ Η'. Καθώς παρακολουθούμε την μετατόπισή τους από τα ανατολικά (αφετηρία ήτο η Μονεμβασία, όπου είχε αποβιβασθεί ένα μέγα μέρος του στρατού προερχόμενο από τη Μικρά Ασία) προς τη δύση, με προορισμό την φραγκική πρωτεύουσα του Πριγκιπάτου της Αχαΐας **Ανδραβίδα**, διαπιστώνουμε ότι ο στρατός τούτος ήτο σ' αλήθεια ένας πραγματικός ανθρωποχείμαρος, ο οποίος αποτελούνταν από **15.000 έως 20.000** πολεμιστές. Στο εσωτερικό δε του αυτού στρατού, είχαν ενταχθεί ως μισθοφόροι και **1.500 εις τον αριθμό Τουρκομάνοι ιππείς**. Μολαταύτα, μια πράξη ανόσια και βδελυκτή θα οδηγούσε εις την εκ Θεού τιμωρία το σύνολο του βυζαντινού στρατού. Ιδού λοιπόν τι συνέβη:

Δεν θα μακρηγορήσουμε με την αφήγηση των γεγονότων της αυτής ιστορίας, παρά θα ειπούμε με τα ιδικά μας λόγια μερικές μοναχά λέξεις, οι οποίες φρονώ ότι αρμόζουν ακριβώς σε τούτο το μέρος του κειμένου μας...

Και ιδού λοιπόν η χρονολίσθηση τούτη που επιχειρούμε, μας ταξιδεύει αρκετά μακριά (ως είπαμε και ανωτέρω), περίπου οχτώ αιώνες οπίσω εις το παρελθόν, και πιο συγκεκριμένα εις έναν από τους μήνες του **καλοκαιριού του 1263**. Εκεί, τηρώντας από ψηλά ως ουρανοπόροι, αναγνωρίζουμε κάποτε υποκάτω μας στη γη να κινούνται σε τέλεια παράταξη τα βυζαντινά στρατεύματα της Μικράς Ασίας και του Δεσποτάτου του Μυστρός, με επικεφαλής την λεγομένη «Κεφαλή του Βασιλέως», που κείνο τον καιρό ήτο ο **Κωνσταντίνος Παλαιολόγος**,

Ακολουθώντας τον ρου του Αλφειού ποταμού, τα φουσατά των βυζαντινών εσίμωσαν κάποτε κοντινά εις το **κιστερκιανό αββαείο της Παναγίας της Ίσοβας**. Εκεί, όπως μαθαίνουμε από το «Χρονικό του Μορέως», έπεσαν οι Ρωμαίοι σε φοβερότατη αμαρτία, διότι «το μοναστήρι εκάψασιν». Κατόπιν δε κινήσανε προς την **Πρινίτσα**, η οποία, πιθανότατα βρισκότανε πολύ κοντινά εις το **Δουκέικο οροπέδιο** (εκτίμηση του γράφοντος), και ύστερα, αφού μεσοκαμπίσανε, έστησαν τις κατούνες τους (δηλαδή τις σκηνές τους) αναμένοντας τη νέα μέρα κατά την οποία θα επιχειρούσαν να κατακτήσουν την **πρωτεύουσα τής «Nova Francia» Ανδραβίδα**. Τελικώς όμως, απροσδόκητα, κατά τη νέα μέρα ένα σώμα τριακοσίων μοναχά περίπου **Φράγκων αρματωμένων καβαλάρηδων**, υπό την αρχηγία του ηλικιωμένου και «ρευματιάρη»

ιππότου

Ιωάννη ντε

Καταβά, αφού θα ακολουθήσει τα αχνάρια τους, θα τους απαντήσει εις τον κάμπο όπου βρισκόνταν και, πριν να προφτάσουν καλά-καλά να αντιληφθούν τα φουσάτα των βυζαντινών τι συμβαίνει, ώστε να οργανώσουν μίαν άμυνα, οι κατά πολύ ολιγότεροι

φραγκοϊππότες θα τους σκορπίσουν πανικόβλητους δώθε κείθε (πολλοί δε, θέλοντας να βρουν ασφαλές καταφύγι, εισήλθαν στο πυκνό δρυόδασος της Κάπελης). Και είναι εξαιρετικά ουσιώδες να παρακολουθήσουμε σε τούτο το σημείο ποία ήταν η ακριβής αιτία του φοβερού πανικού εις τον οποίο υπέπεσαν οι Ρωμαίοι, μέσα από το μεσαιωνικό έμμετρο έργο του «Χρονικού του Μορέως»:

[...] Τινές όπου ήσασιν εκεί στον πόλεμον εκείνον,

*Είδαν και εμαρτύρησαν ότι είδαν **καβαλλάρην***

ασπραλογάτον εις φαρί, γυμνόν σπαθίν εβάστα,

*και πάντα υπήγαινεν ομπρός εκεί που ήσαν οι **Φράγκοι**.*

Και είπαν κι αφιερώσασιν ότι ο άγιος Γεώργιος ήτον

κι ωδήγευεν κι αντρείευεν τους Φράγκους να πολεμούσιν.

*Οι μέν είπαν ότι εχόλιασε η **υπεραγία Θεοτόκος**,*

*όπου ήτον εις την **Ίσοβαν** στο μοναστήρι εκείνο,*

*το εκάπαν τότε οι **Ρωμαίοι** εις το ταξείδι εκείνο [...]*

Η τάφος και η γέφυρα του εσωτερικού φρουρίου.

Ο **Άγιος Γεώργιος**, εις την μνήμη του οποίου είναι αφιερωμένο ένα κλησιδάκι εις τα σύνορα της Κάπελης με τ' οροπέδιο του Δούκα, ως φαίνεται **μέσα από ιστορικές μαρτυρίες**, έκαμε εις τον ίδιο ακριβώς τόπο και κατά τον ίδιο τρόπο και πάλι τη σωτήρια εμφάνισή του, πολλούς αιώνες κατόπιν, και πιο συγκεκριμένα κατά τον καιρό που οι **Έλληνες του «Εικοσιένα»** πολεμούσαν μ' αντρεία τον Τούρκο κατακτητή κοντινά, σε μίαν από τις τρομαχτικότερες φωλεές του, τον **Λάλα** της ορεινής Ηλείας. Εδώ αξία θαρρώ ότι έχει να σημειώσουμε πως **«Κάπελη»** ονομάστηκε κατά τα μεσαιωνικά χρόνια το έμορφο επίπεδο **δρυόδασος της Φολόης**. Σύμφωνα με την προσωπική εκτίμηση του γράφοντος, το μεσαιωνικό όνομα του μέγα αυτού δρυμού θα πρέπει να οφείλεται εις την ύπαρξη μιανής μικράς φραγκικής εκκλησιάς εντός του ή περίγυρα, κάποιας «chapel» δηλαδή (γαλλιστί), ήτις πιθανόν να ευρισκόταν άλλοτε και εις την θέση του σημερινού Αγιώργη. Την αφήγηση για την εμφάνιση του Αγίου την αλιεύομε μέσα από το ιστορικού περιεχομένου έργο του **Γ. Χρυσανθακόπουλου** «Η Ηλεία επί Τουρκοκρατίας» (Οι σημειώσεις στο απόσπασμα που ακολουθεί δικές μου):
*[...] Γύρω από το **εκκλησιάκι** (ενν. του Αγίου*

*Από τις επάλξεις του φρουρίου, με θέα τον Πατραϊκό Κόλπο
και την σύγχρονη πόλη των Πατρών.*

Γεωργίου) έγιναν μάχες και θυσίες κατά των **Τουρκαλβανών Λαλαίων**. Ο Άγιος πάντοτε στάθηκε ακλόνητος βοηθός των αγωνιζομένων. Οι μαχόμενοι κατά τη μεγάλη μάχη, με την πίστη στο Θεό για τη νίκη, τους εφάνη ότι **είδαν προπορευόμενο νέο, πάνω σε άσπρο άλογο, μαχόμενο. Τον εξέλαβαν ότι ήταν ο Άγιος και, με την πεποίθηση ότι μπήκε μπροστάρης στη μάχη, ενθουσιάστηκαν, πήραν δύναμη, καταδίωξαν τους τυράννους και τους έτρεψαν σε φυγή [...]**

Ωρα είναι όμως να επιστρέψουμε, έστω και για λίγο (καθώς ο χώρος μας δεν επαρκεί για πολλά ακόμη λόγια) στα των Πατρών.

Κατά τις αρχές της Ανοίξεως του έτους **1205**, τα σταυροφορικά στρατεύματα του Καμπανέζου πολεμάρχη **Γουλιέλμου ντε Σαμπλίτ** και του αρχαίου φίλου του **Γοδεφρείδου Α' Βιλλεαρδουίνου**, ερχόμενα εξ ανατολών κάμνουνε την εμφάνισή τους εις την αχαϊκή πρωτεύουσα. Εκεί απαντούν το παλιό βυζαντινό καστέλο της πολιτείας σε κακά χάλια και, δίχως να πολυκοπιάσουν, το καταλαμβάνουν. Αυθέντης της πολιτείας ορίζεται σύντομα ο

Προβηγκιανός στην καταγωγή **Γουλιέλμος ντ' Αλλεμάν**, όστις οικοδομεί συντόμως επάνω εις τα παλαιότερα βυζαντινά ρημάδια το εξαιρετικής ωραιότητας σημερινό εσωτερικό κάστρο. Πέραν του ανδρός αυτού, ο οποίος ήτο πλέον ο κοσμικός άρχων της βαρωνίας, στην ακρόπολη των Πατρών θα εγκατασταθεί και ο άλλοτε μοναχός του περίφημου βενεδικτινού αββαείου του Κλυνύ της Βουργουνδίας **Αντέλμος**. Ο αυτός μοναχός, ύστερα από δύο έτη (1207) θα οριστεί ως ο πρώτος εις την ιεραρχία (**Αρχιεπίσκοπος**) των εκκλησιαστικών βαρώνων ολάκερου του καθολικού δόγματος εις το Μοριά.

Μα τα υπόλοιπα, τα τόσο πολύ αξιοδιήγητα, που σχετίζονται με την ιστορία και τους θρύλους του καστέλου των Πατρών, είναι πολύ περισσότερα απ' ότι φαντάζεται πιθανόν κανείς. Για ετούτον το λόγο, μιας και δεν χωρούν εις το τεύχος που βαστάτε στα χέρια σας, καθότι φτάνουν, ως είναι φυσικό άλλωστε, και ώς τις μέρες μας, θα σας τα απηγηθώ (μετά μεγάλης μου χαράς) εις το επόμενο τεύχος των αγαπημένων μας «Πατρινών Οριζόντων».

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ

Μια όμορφη συναυλία με φωνή και εκκλησιαστικό όργανο είχε την ευκαιρία να απολαύσει στις **26 Οκτωβρίου** το φιλόμουσο κοινό της Πάτρας στον ιερό ναό μας. Την πρόσφεραν δύο καταξιωμένες Ελληνίδες μουσικοί με πλούσια βιογραφικά, οι κυρίες **Γεωργία Μπαλαμπίνη** και **Αλίνα Καλοπανά**. Παρουσιάστηκαν έργα των J. S. Bach, Arvo Pärt, H. Purcell, G. F. Handel, W. A. Mozart και άλλων μουσικοσυνθετών, τα οποία ταίριαζαν απόλυτα με την ιερότητα του χώρου, ταξιδεύοντας έτσι τις ψυχές των ακροατών από τη γη στον ουρανό...

BREATH FOR SINGING II

ΣΑΒΒΑΤΟ
26|10|2019
20:30

The Organ and the Human Voice

Γεωργία Μπαλαμπίνη (voice)
Αλίνα Καλοπανά (organ)

**Bach, Handel,
Purcell, Mozart**

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Καθολική Εκκλησία Αγ. Ανδρέα, Μαιζώνος 81 Πάτρα

2610 275 215 catheclpatra@gmail.com www.catheclpatra.gr

Made with PosterMyWall.com

ΔΡΑΣΕΙΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Δυναμικά άρχισε τις δραστηριότητες της νέας χρονιάς η νεολαία της ενορίας μας. Στις αρχές Σεπτεμβρίου είχαμε ανοιχτή συζήτηση με την καθολική στο δόγμα ψυχολόγο **Βασιλική Οσάνα** για τη **σεξουαλικότητα** (ένα θέμα που παρουσιάστηκε υπό το πρίσμα της επιστήμης αλλά και της θρησκευτικής διδασκαλίας). Ακολούθησε τον Οκτώβριο η επίσκεψη στη «**Μέριμνα**» (Θεραπευτικό Παιδαγωγικό Κέντρο Ατόμων με Νοητική Υστέρηση) αλλά και η προβολή **ταινίας** με θέμα τη συγχώρεση,

της οποίας ακολούθησε συζήτηση.

Τον **Νοέμβριο** θα έχουμε την εορτή για τον **Χριστό Βασιλιά** (το βράδυ του Σαββάτου 23 του μηνός), την **αγρυπνία για όλους τους ενορίτες** υπό το φως των κεριών (παραμονή της πανήγυρης του Αγίου Ανδρέα), την κατασκευή **χειροποίητων ειδών δώρου** για τα Χριστούγεννα και την επίσκεψη σε ανήμπορους **ηλικιωμένους ενορίτες** για κάλαντα και προσφορά κερασμάτων. Παράλληλα, θα εκπονηθεί το πλάνο δραστηριοτήτων Ιανουαρίου-Ιουνίου 2020.

**Δωρεές για
το περιοδικό**

Αδελφές Αγ. Ιωσήφ
της εμφανίσεως : 20 €
Μαγδαληνή
Πρίντεζη : 20 €

ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑ

Μαιζώνος 81, 262 21 Πάτρα - Greece
(+30) 2610 275 215 - catheclpatra@gmail.com
www.catheclpatra.gr

Αναμνηστική φωτογραφία με την αναβιωτική ομάδα
«Άγημα Μορριόνες Hendidos»
κατά την επέτειο της ναυμαχίας της Ναυπιάκτου για το 2019